

Seimo Pirmininko, gydytojo Jono Staugaičio 150-ųjų gimimo metinių minėjimas

Janina Valančiūtė

Gegužės 16 d. Lietuvos Respublikos Seime surengta apskritojo stalo diskusija „Seimo Pirmininkui Jonui Staugaičiui – 150: varpininko, mediko, politiko kelias“. Susirinkusius pasveikino LRS Pirmininko pirmoji pavaduotoja Rima Baškienė. Pranešimus skaitė Lietuvos istorijos instituto ir Lietuvos sveikatos mokslų universiteto mokslo darbuotojai: dr. Rimantas Miknys, dr. Danutė Blažytė-Baužienė, dr. Danutė Stakelūnaitė, dr. Asta Lignugarienė, dr. Tauras Mekas. Prisiminimais pasidalino giminaitė Laima Mockapetrienė, kuriai dar teko bendrauti su Jonu Staugaičiu vaikystėje, kai jai buvo 5–8 metai.

Vitražo galerijoje atidaryta paroda „Tarp medicinos ir politikos: Seimo Pirmininkui Jonui Staugaičiui – 150“, kurią parengė Seimo kanceliarijos Informacijos ir komunikacijos departamento Parlamentarizmo istorinės atminties skyrius.

Visuomenės veikėjo, politiko, gydytojo Jono Staugaičio biografijos štrichai

MEDICINA

Vališkė, skaitomas medicinos žurnalas ir praktiškas veikalas.
X met. 1929 m. Lapkričio mėn. Nr. 11

J. Staugaičius

Žurnalo „Medicina“ viršelis su redaktoriumi J. Staugaičio nuotrauka

Diskusija LR Seime, skirta gydytojo Jono Staugaičio atminimui

Gimnazistas, studentas

Jonas Staugaitis gimė 1868 m. birželio 1 d. Omentiškių (Stratų) kaime, Vilkaviškio rajone. 1879–1887 m. mokėsi Marijampolės gimnazijoje. Mokinių tautiškamą skatino Tilžėje pradėta leisti „Aušra“, kuri buvo platinama Lietuvoje, ir lietuviai mokytojai. Iš dvidešimties šios gimnazijos abiturientų vienuolika baigė medicinos mokslus. 1887–1893 m. J. Staugaitis studijavo Varšuvos universiteto Medicinos fakultete. Pasirinkimą studijuoti ne Maskvos, o Varšuvos universitete nulėmė Marijampolės gimnazijos mokytojo Petro Kriaučiūno patarimas išjudinti Varšuvos universitete studijuojantį lietuvių jaunimą, suburti į draugiją.

Lietuvių studentų draugijoje Varšuvos universitete

Dar studijuodamas Varšuvoje, J. Staugaitis įsitraukė į lietuviškų organizacijų veiklą. Jau pirmaisiais studijų metais (1888 m. vasario pabaigoje) buvo įkurta Varšuvos lietuvių studentų draugija, kurią sudarė studentai medikai: Jonas Gaidys-Gaidamavičius, Juozas Kaukas, Vincas Kudirka, Jonas Seniūnas, Juozas Bagdonavičius-Bagdonas, (?) Morauskis, Baltrus Vabalas ir Jonas Staugaitis, taip pat du studentai teisininkai ir nestudijuojantis universitete Juozas Adomaitis-Šernas.

Negausi draugija gyvavo vos pora metų, bet per tą laiką nuveikė didelius darbus. Parengė įstatus, kurie turėjo sujungti visus lietuvius patriotas, gyvenančius ne tik Rusijoje, bet ir užsienyje, į vieną galingą organizaciją. 1889 m. Tilžėje pradėtas leisti periodinis mėnesinis laikraštis „Varpas“, skirtas inteligentijai, o 1890 m. – mėnesinis laikraštis „Ūkininkas“, skirtas besikuriantiems ūkininkams. Pirmieji redaktoriai – Vincas Kudirka ir Juozas Adomaitis-Šernas. Pirmieji „Varp“ numeriai, išleisti be Maskvoje studijuojančių lietuvių paramos, buvo prirašyti tik Varšuvos studentų J. Staugaitis aktyviai bendradarbiau „Varp“, „Ūkininko“, „Lietuvos ūkininko“ ir kituose laikraščiuose, juose paskelbė apie 20 straipsnių bitininkystės, agronomijos klausimais.

Varšuvos studentų lietuvių draugija gyvavo neilgai. Keli jos nariai, baigę mokslus, išvyko. Iš dvylikos narių liko keturi. Veiklumu ypač pasižymėjo J. Staugaitis. Apie jį būrėsi ne tik studentai, iš jo Varšuvos lietuviai gaudavo paskaityti „Varpą“. Šio laikraščio redakcijai persikėlus į Tilžę, jo ekspedicija dar trejus metus buvo Varšuvoje ir tą darbą atliko J. Staugaitis.

1891–1892 m. J. Staugaitis, gamtininko Erazmo Majevsckio pakviestas, sutinko bendradarbiauti jo leidžiamo botanikos ir zoologijos vardu žodyno sudarymo darbuo-

se. Apsiemęs parengti žodynui lietuviškų vardus, jis surinko medžiagą iš visų lietuviškų žodynų (Frydriko Kuršaičio, Georgo Neselmano, Kristijono Milkau, (?) Hageno), Adalberto Bezenbergerio leidinių, Lauryno Ivinskio kalendorių, „Aušros“ ir kitų šaltinių, Gabrielės Petkevičaitės-Bitės, Petro Matulaičio ir kitų asmenų.

Surinkta medžiaga abėcėlės seka buvo suskirstyta į atskirus botanikos ir zoologijos žodynelius. Dr. Vincas Tercijonas rašė, kad botanikos terminų žodynelį prieš Pirmąjį pasaulinį karą buvo apsiėmęs rengti dr. Kazys Grinius, kuris, autoriui sutinkant, šį žodynelį perdavė Lietuvos botanikos terminų žodyno leidimo komisijai. Zoologijos terminai suskirstyti į dvi dalis. Pirmoji dalis, kurią sudaro gyvulių, paukščių ir žuvų vardai, dingo vokiečių okupacijos metais. Antroji dalis (vabzdžiai) išliko, nors gerokai sutrumpėjusi. Tačiau E. Majevsckio žodyno, kuriame panaudota J. Staugaičio surinkta medžiaga, Kaune niekas neturi ir neaišku, kur ji būtų galima gauti (Medicina. 1929, Nr. 11).

J. Staugaičiui studijuojant, kasmet vasarą buvo rengiami lietuvių veikėjų suvažiavimai. Pirmasis įvyko 1888 m. per Petrinės Marijampolėje. Šiuose suvažiavimuose dalyvaudavo studentų organizacijų atstovai, „Varp“ ir „Ūkininko“ redaktoriai J. Adomaitis-Šernas, veiklesni inteligentai, kunigai, ūkininkai. Visuose šiuose suvažiavimuose

J. Staugaičiui skirtos parodos LR Seime atidarymas

teko dalyvauti ir J. Staugaičiui. Baigęs mokslus, ketino grįžti į Lietuvą, pasirinkti laisvai praktikuojančio gydytojo profesiją. Dar pusei metų pasiliko tobulintis Varšuvos kūdikėlio Jėzaus ligoninės Vėdaus ligų skyriuje, kad geriau pasirošytų atsakingam gydytojo darbu Lietuvoje. (Pabaiga – kitame numeryje) ■

Lietuvos ir Prancūzijos XX a. diplomatijos pamokos

Kauno miesto muziejaus muziejininke, Vytauto Didžiojo universiteto istoriko Simonė Jazavitos teigimu, nors tradiciškai daug kalbama apie kitų didžiųjų pasaulio sostinių – Vašingtono ar Maskvos, Londono ar Berlyno – įtaką Lietuvos istorijai, itin svarbų vaidmenį čia vaidino (ir tebevaidina) ir Paryžius. Tačiau šis jo vaidmuo rečiau akcentuojamas istorikų ar politologų darbuose.

– **Koks buvo Prancūzijos vyriausybės požiūris į Lietuvos valstybingumą 1918 m.?**

– Pirmojo pasaulinio karo pabaigoje Prancūzija, remiama Didžiosios Britanijos

ir JAV, įnirtingai kovojo su Vokietija. Abi jos siekė savaip dominuoti Europos žemyne. Šis karas, net praėjus 100 metų nuo jo pabaigos, vis dar vaidina didelį vaidmenį prancūzų istorinėje atmintyje. Natūralu, kad vykstant lemiamoms kovoms Prancūzija įvykius rytinėje Europos dalyje matavo pagal tai, kiek jie yra nenaudingi Vokietijai. Tuo metu tradicinis Prancūzijos partneris buvo carinė Rusija, norėta, kad ji būtų stipri, ir priešiška žiūrėta į bet kokias ne rusų tautų pastangas vaduotis iš šios imperijos.

Rusijoje įvykus revoliucijai, netrukus į valdžią atėjo bolševikai, vadovaujami Vladimiro Lenino. 1918 m. kovo 3 d. jis pasirašė Bresto taikos sutartį su Vokietija. Taigi,

Prancūzija supranta, kad šis partneris, ši nauja valdžia Rusijoje, nepatikimas, todėl reikia ieškoti kažko naujo. Vadinas, būtent prieš lygiai šimtą metų įpradedama palankiau žiūrėti į nepriklausomas valstybes, esančias tarp Rusijos ir Vokietijos. Pradžia buvo sunki būtent Lietuvai. Kitaip nei kaimynines valstybes, Lietuvos Tarybą prancūzai įtariendavo provokiškais sentimentais. Jie matė, kad bręsta konfliktas su Lenkija dėl Vilniaus, kurį norėdami išspręsti savo naudai, lietuviai sieks tam tikro palaikymo iš vokiečių, kurių kariuomenė vis dar buvo Lietuvoje. O tam prancūzai norėjo užkiršti kelią ir pažaboti Vokietijos įtaką regione.

– **Dar 1919 m. sausio pabaigoje Lie-**

tuvos Vyriausybė, siekdama sustiprinti Lietuvos kariuomenę, nutarė kviešti prancūzų karinius instruktorius. Papatinkite apie Prancūzijos karinę misiją. Kokią veiklą šios misijos nariai vykdė?

– Besikuriančios Lietuvos politinis elitas į Prancūziją žiūrėjo kaip į karo laimėtoją, vieną įtakingiausių to meto valstybių. Tad natūralu, kad, net ir prancūzams vengiant duoti aiškių garantijų dėl Lietuvos nepriklausomybės pripažinimo, norėta palaikyti aktyvius ryšius. Todėl kreiptasi su prašymu atsiųsti karinę misiją, kuri galėtų iš arti stebėti padėtį mūsų regione. 1919 m. kovą tokia misija atvyko. Jai vadovavo Pirmojo

■ Nukelta į 11 p.